

Spis treści

Od Wydawcy / Vorwort des Herausgebers	XXI
Od Autorów	XXIII
Wstęp	XXV
Wykaz skrótów	XXX

Rozdział 1

Kształcenie i praktyka w prawie europejskim • 1

§ 1. Pojęcie „prawo europejskie” i koncepcja niniejszej książki	1
§ 2. Praca ze źródłami i materiałami do prawa europejskiego	3
I. Traktaty założycielskie	3
II. Wtórne normy prawne	4
III. Wyroki Trybunału Sprawiedliwości	5
IV. Europejskie Centra Dokumentalne	7
V. Tradycyjne środki pomocnicze: podręczniki, czasopisma itp.	7
VI. Elektroniczne środki pomocnicze: CD-ROM i banki danych <i>on-line</i>	8

Rozdział 2

Powstanie i cele Wspólnoty • 11

§ 3. Historyczne tło utworzenia trzech europejskich Wspólnot	11
A. Motywy integracji Europy	11
B. Od powstania Rzeszy do wersalskiego porządku pokojowego	13
C. Weimar i droga do drugiej wojny światowej	13
D. Wizja wielkich Europejczyków	14
§ 4. Istotne działania na drodze rozwoju Wspólnoty aż do Rynku Wewnętrznego 1992 i Traktatu z Maastricht	17
A. Urzeczywistnienie Unii Celnej i Wspólnego Rynku	17
B. Wzloty i upadki polityki integracyjnej w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych	18
C. Rozszerzenie z sześciu do piętnastu państw członkowskich oraz umowy o stowarzyszeniu	19
I. Rozszerzenie Wspólnoty do piętnastu państw członkowskich	19
II. Procedura wstępowania	21
III. Traktaty o stowarzyszeniu zgodnie z art. 131 i n. i art. 238 TWE	23
D. Program Rynku Wewnętrznego 1992	24
E. Cele negocjacji i trudności przy ratyfikacji Traktatu z Maastricht	25
F. Konstrukcja Traktatu z Maastricht i poprawność terminologiczna	27
§ 5. Pierwszy filar Unii Europejskiej: wspólnota gospodarcza i unia walutowa	29
A. Przepisy ramowe i zasady ogólne	29
B. Obywatelstwo Unii Europejskiej	30
C. Przepisy dotyczące instytucji i procedur ustawodawczych	31

D. Nowe obszary kompetencji	32
E. Unia Gospodarcza i Walutowa	34
I. Harmonogram dochodzenia do Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW)	36
II. Instytucje Unii Gospodarczej i Walutowej	37
III. Kryteria konwergencji unii walutowej	37
1. Stabilność cenowa	38
2. Stabilność kursów walutowych	38
3. Stabilność długoterminowych stóp procentowych	38
4. Zadłużenie publiczne	39
5. Deficyt budżetowy	39
6. Wylonienie państw członkowskich unii walutowej	39
§ 6. Drugi filar UE: Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa	40
A. Od Europejskiej Współpracy Politycznej do Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa	40
B. Mechanizmy decyzyjne w obszarze Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa	42
C. Uchwalone dotychczas <i>joint actions</i> Unii Europejskiej	44
D. Uchwalone dotychczas „Wspólne Stanowiska” Unii Europejskiej	45
§ 7. Trzeci filar UE: współpraca w obszarze spraw wewnętrznych i wymiaru sprawiedliwości	46
A. Początki trzeciego filaru	46
B. Nowy kształt współpracy w obszarze wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych ujęty w TUE	48
C. Struktura instytucjonalna w obszarze wymiaru sprawiedliwości	50
D. Dotychczasowa aktywność na polu wspólnej polityki wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych	50
Powtórzenie	54

Rozdział 3

Pięć organów Wspólnoty, jej pozostałe instytucje i inne organizacje w europejskim procesie integracji • 57

§ 8. Pięć organów według art. 4 TWE	58
A. Ogólne ustalenia dotyczące organów i innych instytucji	58
I. Przegląd	58
II. Nazwy organów	58
III. Siedziba organów	60
IV. Języki UE	61
B. Parlament Europejski	63
I. Wprowadzenie	63
1. Parlament międzynarodowy z posłami wybieranymi bezpośrednio	63
2. Wybory i procedury wyborcze	63
3. Pozycja pojedynczych posłów	66
II. Skład	66
III. Zadania i formy pracy	68
1. Podział i kontrola władzy we Wspólnocie	68

2. Funkcje ustawodawcze parlamentu	68
3. Kontrolne funkcje Parlamentu	70
4. Formy pracy	71
C. Rada	72
I. Wprowadzenie	72
II. Rada Unii Europejskiej	73
1. Skład	73
2. Zadania i formy pracy	74
III. Komitet Stałych Przedstawicieli państw członkowskich (CoRePer)	77
IV. Rada Europejska	78
V. Przedstawiciele państw członkowskich zjednoczeni w Radzie	79
D. Komisja	80
I. Wprowadzenie	80
II. Skład	80
1. Komisja jako kolegium	80
2. „Komisja” jako organ	83
III. Zadania i formy pracy	84
1. Zadania Komisji	84
2. Proces stanowienia prawa – między Komisją a Radą	87
E. Trybunał Sprawiedliwości	89
I. Zadania	89
II. Trybunał Sprawiedliwości i Sąd Pierwszej Instancji	90
III. Skład	93
F. Trybunał Rewidentów Księgowych	93
§ 9. Pozostałe ważne instytucje Wspólnoty	94
A. Komitet Ekonomiczno-Społeczny (KES)	94
B. Komitet Regionów (KR)	95
C. Europejski Bank Inwestycyjny (EBI)	96
Powtórzenie	98

Rozdział 4

Źródła prawa wspólnotowego • 101

§ 10. Pierwotne i wtórne prawo wspólnotowe	101
A. Pierwotne prawo wspólnotowe	101
B. Wtórne prawo wspólnotowe	101
I. Wydawanie wtórnego prawa wspólnotowego	101
1. Rodzaje	101
2. Zasada enumeratywnego upoważnienia jednostkowego	103
3. Obowiązek uzasadnienia według art. 190 TWE	103
4. Publikacja i wejście w życie	103
II. Rozporządzenia, dyrektywy i decyzje	104
1. Rozporządzenia	104
2. Dyrektywy	105
3. Decyzje	107

III. Zmiana, cofnięcie, odwołanie i uchylenie obowiązującego prawa wtórnego	108
IV. Wewnętrzne prawo organizacyjne Wspólnoty	109
V. Pozostałe działania Wspólnoty i działania wspólne państw członkowskich	110
C. Ogólne zasady prawa wspólnotowego	111
D. Prawo sędziowskie	113
Powtórzenie	114

Rozdział 5

Podstawowe zasady prawa wspólnotowego: nadrzędność i bezpośrednia skuteczność • 115

§ 11. Państwowa hierarchia norm prawnych i klasyfikacja porozumień międzynarodowych	115
§ 12. Pierwszeństwo prawa wspólnotowego	119
A. Nadrzędność z punktu widzenia Wspólnoty	119
B. Pierwszeństwo z punktu widzenia państw członkowskich	121
C. Nadrzędność prawa wspólnotowego zgodnie z panującą obecnie opinią prawną	127
§ 13. Bezpośrednia skuteczność pierwotnego i wtórnego prawa wspólnotowego	129
A. Różnica między bezpośrednim obowiązywaniem i bezpośrednią skutecznością	129
B. Bezpośrednia skuteczność w układzie wertykalnym i horyzontalnym	132
C. Problem bezpośredniego stosowania dyrektyw	133
I. Specyficzny charakter dyrektyw w odniesieniu do bezpośredniego stosowania i bezpośredniej skuteczności	133
II. Wcześniejsze orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości	134
III. Problemy z wcześniejszym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości	136
IV. Propozycje rozwiązania problemów bezpośredniej skuteczności przepisów dyrektyw w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości	136
V. Pozostałe problemy	138
Powtórzenie	140

Rozdział 6

Podział kompetencji między Wspólnotą i państwami członkowskimi oraz między organami Wspólnoty • 143

§ 14. Wyłączne i konkurencyjne kompetencje Wspólnoty, prekluzja i subsydiarność (pionowe rozgraniczenie kompetencji)	143
A. Wprowadzenie i schemat weryfikacji	143
I. Problem przyporządkowania kompetencji do Wspólnoty	143

II. Wyłączne i konkurencyjne kompetencje Wspólnoty	147
III. Schemat sprawdzania pionowego podziału kompetencji	148
B. Objasnienia	150
I. Kompetencja Wspólnoty do stanowienia prawa opartego na określonych rozporządzeniach lub dyrektywach (test obszaru prawnego)	150
II. Test subsydiarności	151
III. Kompetencja stanowienia norm przez państwa członkowskie w obszarach problematycznych	155
IV. Sprawdzenie kolizji	156
V. Możliwe skutki (pionowego) konfliktu kompetencyjnego	156
§ 15. Kompetencje ustawodawcze organów wspólnotowych i procedura uchwalania aktów prawnych (poziome rozgraniczenie kompetencji)	157
A. Poziomy podział kompetencji	157
B. Procedura wydawania norm według art. 189c i 189b TWE w szczególności	162
I. Procedura współpracy według art. 189c TWE	162
II. Procedura współdecydowania (art. 189b TWE)	164
C. Podział władzy między instytucjami w procedurze wydawania norm	168
D. Deficyt demokratyczny Wspólnoty	170
I. Zewnętrzny deficyt demokratyczny między Radą i Parlamentem	170
II. Wewnętrzny deficyt demokratyczny w Parlamencie Europejskim	171
III. Wewnętrzny deficyt demokratyczny z punktu widzenia niemieckiego prawa konstytucyjnego	173
IV. Reprezentacja państw członkowskich w Radzie jako równoważnik?	174
V. Praktyczne znaczenie wewnętrznego deficytu demokratycznego	176
VI. Propozycje rozwiązań	177
Powtórzenie	181

Rozdział 7

Ochrona prawna przed sądami krajowymi i europejskimi • 183

§ 16. Modele prezentacji tematu ochrony prawnej. Wprowadzenie	183
§ 17. Postępowanie bezpośrednie przed Europejskim Trybunałem Sprawiedliwości	186
A. Skargi przeciwko państwom członkowskim, art. 169 i 170 TWE	186
I. Uwagi wstępne	186
1. Postępowanie według procedury art. 169	187
2. Odstępstwa i ogólne problemy w związku z postępowaniem na podstawie art. 169	189
II. Schemat sprawdzania zasadności skargi w trybie nadzoru	191
1. Dopuszczalność skargi w trybie nadzoru na podstawie art. 169 TWE	191
2. Zasadność skargi w trybie nadzoru zgodnie z art. 169 TWE	196
3. Sentencja wyroku i orzeczenie w sprawie kosztów	200
III. Nieprzestrzeganie wyroku według art. 169 i ewentualne konsekwencje	201
B. Skargi przeciwko Wspólnocie, art. 173–176 TWE	202
I. Uwagi wstępne	202

2. Zasadność skargi o nieważność zgodnie z art. 173 TWE	210
3. Sentencja wyroku i decyzja o kosztach	213
III. Schemat kontrolny z objaśnieniami na temat skargi o zaniechanie działania na podstawie art. 175 TWE	214
1. Dopuszczalność skargi o zaniechanie (art. 175 TWE)	214
2. Zasadność skargi o zaniechanie zgodnie z art. 175 TWE	217
3. Sentencja wyroku i decyzja o kosztach	219
C. Tymczasowa ochrona prawna	219
I. Zawieszenie realizacji kwestionowanego aktu	220
II. Zarządzenia tymczasowe	220
III. Dopuszczalność wniosków o tymczasową ochronę prawną	222
1. Zależność od sprawy głównej, toczącej się przed Trybunałem	222
2. Dopuszczalność rzeczowa i funkcjonalna	222
3. Upoważnienie do złożenia wniosku	222
4. Forma i termin	222
5. Potrzeba ochrony prawnej	223
IV. Zasadność wniosków o tymczasową ochronę prawną	223
1. Konieczność tymczasowej ochrony prawnej w celu uniknięcia szkód nie do naprawienia	223
2. Kryterium pilności	224
3. Szanse powodzenia w rozprawie głównej i wyważenie interesów	224
V. Sentencje wyroków w sprawach o tymczasową ochronę prawną	224
§ 18. Prawo europejskie w postępowaniu przed sądami krajowymi	225
A. Prawa i obowiązki obywateli wynikające z prawa wspólnotowego, do których przestrzegania zobowiązane są władze i sądy krajowe	225
B. Procedura orzeczenia wstępnego zgodnie z art. 177 TWE	227
I. Wprowadzenie	227
II. Dopuszczalność przedłożenia wniosków i udzielenie odpowiedzi	229
1. Dopuszczalność przedkładania wniosków	229
2. Czy istnieje możliwość wymuszenia wniosku o orzeczenie wstępne przez stronę w krajowym sporze prawnym?	237
3. Udzielenie odpowiedzi przez ETS na przedłożone zapytanie	238
4. Skutek wiążący wyroków w procedurze orzeczenia wstępnego	240
C. Dopuszczalność tymczasowej ochrony prawnej na podstawie prawa wspólnotowego przed sądami krajowymi	240
D. Roszczenia odszkodowawcze wobec państw członkowskich w przypadku nieprzestrzegania prawa wspólnotowego	241
I. Wyrok w sprawie Francovich-I	241
II. Doprecyzowanie zasad odszkodowawczych w orzecznictwie Trybunału	243
§ 19. Incydentalna kontrola norm wspólnotowych	245
Powtórzenie	247

Rozdział 8

Ochrona praw podstawowych w prawie wspólnotowym • 251

§ 20. Prawa podstawowe jako ogólne zasady prawne prawa wspólnotowego	251
A. Uwagi wstępne	251
B. „Odkrycie” praw podstawowych w prawie wspólnotowym	253
C. Aktualne ujęcie doktryny praw podstawowych w prawie wspólnotowym	256
§ 21. Równouprawnienie kobiet i mężczyzn w miejscu pracy	257
A. Uwagi wstępne	257
B. Zasada równości wynagrodzeń w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości	258
I. Bezpośrednia stosowalność i skutki dla osób trzecich	258
II. Co oznacza „jednakowe wynagrodzenie za [...] jednakową pracę”?	258
III. Pośrednia dyskryminacja płacowa, szczególnie przez pokrzywdzenie osób zatrudnionych w niepełnym wymiarze godzin	259
IV. Dyskryminacja przy rozwiązaniu stosunku pracy i przy roszczeniach emerytalnych	260
C. Dyrektywy dotyczące równouprawnienia	260
D. Obowiązek przedstawienia dowodów dyskryminacji w miejscu pracy	262
E. Prawne skutki naruszenia zasady równouprawnienia	263
§ 22. Podstawowa ochrona prawna przeciwko środkom państw członkowskich?	264
Powtórzenie	267

Rozdział 9

Swobodny przepływ towarów • 269

§ 23. Likwidacja ceł i opłat o takim samym skutku	269
A. Wspólnota jako unia celna	269
I. Wprowadzenie	269
II. Unia celna i rynek wewnętrzny	270
B. Zakaz stosowania ceł i opłat o takim samym skutku	274
I. Definicja cła	274
II. Pobieranie ceł w praktyce	275
III. Opłaty o skutku równoznacznym do ceł	278
IV. Podsumowanie	279
§ 24. Likwidacja ilościowych ograniczeń przywozu i wywozu oraz środków o takim samym działaniu	280
A. Naszkicowanie problemu i struktura kontroli	280
I. Uwagi wstępne	280
II. Schemat kontroli	281
B. Poszczególne kroki kontrolne	281
I. Klasyczny schemat kontroli	281
1. Regulacje prawne dotyczące handlu wewnątrz państwa członkowskiego?	282
2. Czym jest towar handlowy w rozumieniu art. 9 i 12 TWE?	283

3. Sprawdzenie czy towar objęty jest wspólnotową normą prawną	284
4. Zakaz stosowania ilościowych ograniczeń przywozowych i środków o równoważnym skutku – podstawowa zasada swobody przepływu towarów	285
5. Sprawdzenie czy towary wwieszone traktowane są odmiennie, czy tak samo, jak towary krajowe tego samego rodzaju	286
6. Usprawiedliwienie ograniczenia wwozu?	287
7. Niedopuszczalność samowolnej dyskryminacji lub ukrytych ograniczeń w rozumieniu art. 36 zd. 2 TWE	288
8. Proporcjonalność stosowanych środków	288
II. Reforma doktryny swobodnego przepływu towarów w wyniku orzeczenia w sprawie Keck	289
C. Konsekwencje naruszania prawa wspólnotowego (art. 30 TWE) przez podmioty prywatne	290
§ 25. Zakaz wprowadzania dyskryminujących podatków i opłat krajowych	294
A. Rozróżnienie między art. 9, 12, 13; art. 30; art. 95 TWE	294
I. Uwagi wstępne	294
II. Rozróżnienie obciążenia finansowego od ograniczeń ilościowych	296
III. Przyporządkowanie obciążeń finansowych	296
B. Jawna i ukryta dyskryminacja w krajowych regułach pobierania opłat oraz problem porównywalności produktów	298
I. Zróznicowane stawki podatkowe dla produktów porównywalnych	298
II. Dwa zakazy zawarte w art. 95 TWE	298
Powtórzenie	301

Rozdział 10

Swobodny przepływ pracowników • 305

§ 26. Zakres swobody przemieszczania się	306
A. Przegląd	306
B. Podstawy roszczeń do swobodnego przemieszczania się	309
I. Pierwotne prawo wspólnotowe, art. 48 i n. TWE	309
II. Wtórne prawo wspólnotowe	309
1. Rozporządzenie 1612/68 o swobodnym przepływie pracowników wewnątrz Wspólnoty	309
2. Dyrektywa 68/360 o zniesieniu ograniczeń dotyczących podróżowania i pobytu pracobiorców państw członkowskich i członków ich rodzin wewnątrz Wspólnoty	310
3. Rozporządzenie 1251/70 o prawie pracowników do pozostania w obszarze państwa członkowskiego po ustaniu zatrudnienia	311
4. Dyrektywa 90/365 o prawie do pobytu pracobiorców i osób wykonujących wolne zawody, które zakończyły aktywność zawodową	312
5. Dyrektywa 93/96 o prawie do pobytu dla studentów	313
6. Dyrektywa 90/364 o prawie do pobytu	313
7. Rozporządzenie 1408/71 o stosowaniu systemu zabezpieczeń socjal-	

nym wobec przemieszczających się pracobiorców i pracowników samodzielnych, jak i członków ich rodzin [...], zob. niżej § 29	313
C. Treść i warunki roszczeń dotyczących swobodnego przemieszczania się. Schemat kontrolny	313
I. Pracownicy przemieszczający się, posiadający obywatelstwo jednego z państw członkowskich	313
1. Pracobiorca	314
2. Pracobiorca, który czyni (lub uczynił) użytek z prawa do swobodnego przemieszczania się	316
3. Pracobiorca posiadający obywatelstwo jednego z państw członkowskich	317
II. Korzystanie z praw do swobodnego przemieszczania się przez członków rodziny pracownika, bez względu na ich przynależność państwową	318
III. Przyszli pracownicy odbywający szkolenie zawodowe: stażyści	319
D. Szczegóły roszczeń	321
I. Wyjazd z kraju ojczystego	321
II. Wjazd do kraju przyjmującego	322
III. Poszukiwanie pracy	322
IV. Pobyt stały w państwie przyjmującym	323
V. Równe traktowanie w dostępie do zatrudnienia, w wynagradzaniu, wszystkich pozostałych warunkach pracy i przy zwalnianiu	323
VI. Nabycie mieszkania własnościowego	324
VII. Równe traktowanie w odniesieniu do pozostałych przywilejów socjalnych	325
VIII. Specjalne prawa małżonków i dzieci	326
IX. Szczególny przypadek układów o stowarzyszeniu	327
§ 27. Wyjątki na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz ochrony zdrowia, art. 48 III TWE	328
I. Regulacje prawa pierwotnego i wtórnego	328
II. Obszar stosowania wyjątków od swobody przepływu osób	328
III. Okoliczności usprawiedliwiające ograniczenia w swobodnym przemieszczaniu się	329
1. Względny porządku i bezpieczeństwa publicznego	329
2. Względny ochrony zdrowia	330
IV. Postępowanie sądowe w państwach członkowskich	331
§ 28. Wyjątki dotyczące administracji publicznej w państwach członkowskich, art. 48 IV TWE	331
§ 29. Zarys systemu bezpieczeństwa socjalnego pracowników przemieszczających się	334
I. Najważniejsze normy prawa wtórnego	334
II. Elementarne zasady prawa socjalnego	334
1. Zakaz dyskryminacji z powodu przynależności państwowej	335
2. Ochrona ubezpieczeniowa niezależnie od miejsca zamieszkania	335
3. Kumulacja wszystkich okresów ubezpieczenia	335
4. Zapobieganie kumulowaniu świadczeń	336
III. Aktualne systemy świadczeń	337
§ 30. Układ z Schengen i likwidacja wewnętrznych granic Unii Europejskiej	338
Powtórzenie	340

Swoboda świadczenia usług i swoboda prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby fizyczne i spółki • 343

§ 31. Liberalizacja samodzielnej działalności gospodarczej we Wspólnocie	343
A. Samodzielna i niesamodzielna działalność gospodarcza	343
B. Stopniowa liberalizacja samodzielnej działalności gospodarczej zgodnie z art. 54 i 63 TWE	344
C. Równe traktowanie w stosunku do krajowców i prawdziwa swoboda działalności	345
D. Rozgraniczenie między działalnością gospodarczą i usługami	347
E. Rozgraniczenie pomiędzy swobodą świadczenia usług i swobodą przepływu towarów	348
F. Grupy zawodowe podlegające specjalnym regulacjom	350
§ 32. Swoboda prowadzenia działalności gospodarczej	350
A. Schemat kontrolny ograniczeń swobody prowadzenia działalności gospodarczej	351
B. Objasnienia	352
I. Regulacja lub środek państwa członkowskiego	352
II. Chronione przez prawo wspólnotowe formy korzystania ze swobody prowadzenia działalności gospodarczej	352
1. Uprzywilejowane osoby fizyczne i prawne	352
2. Chronione formy korzystania z tej swobody	352
III. Brak wykonywania władzy państwowej w rozumieniu art. 55 TWE	353
IV. Brak odpowiednich regulacji szczegółowych w prawie wspólnotowym	354
V. Dyskryminacja czy traktowanie na równi z krajowcami	354
VI. Uzasadnienie środka ograniczającego ze względu na porządek i bezpieczeństwo publiczne oraz ochronę zdrowia w rozumieniu art. 56 I TWE lub ze względu na ochronę interesu społecznego	355
1. Środki dyskryminujące	355
2. Środki niedyskryminujące	355
VII. Proporcjonalność	356
§ 33. Swoboda świadczenia usług	357
A. Przypadki zastosowania reguł o swobodnym świadczeniu usług	357
B. Schemat kontrolny	360
I. Regulacja albo środek prawny państwa członkowskiego	360
II. Usługi w rozumieniu art. 60 TWE	360
III. Wykonywanie władzy państwowej w rozumieniu art. 55 w połączeniu z art. 66 TWE	361
IV. Brak regulacji specjalnych w prawie wspólnotowym	361
V. Naruszenie usług świadczonych między krajami członkowskimi	363
1. Wykonywanie usług (czynna swoboda świadczenia usług)	363
2. Odbiór usług (bierna swoboda świadczenia usług)	364
3. Usługi niezależne od osób	364
4. Ponadgraniczny transfer płatności jako zapłata za usługi	365

VI. Dyskryminacja	365
VII. Uzasadnienie środka ograniczającego ze względu na porządek i bezpieczeństwo publiczne lub ochronę zdrowia	366
VIII. Pozaekonomiczne uzasadnienie barier świadczenia usług ze względu na interes publiczny	367
IX. Obowiązek uznawania mechanizmów ochronnych stosowanych w kraju ojczystym usługodawcy	367
X. Proporcjonalność	368
Powtórzenie	369

Rozdział 12

Swoboda przepływu kapitału • 371

§ 34. Swobodny przepływ kapitału i płatności	371
A. Przegląd historyczny	371
B. Aktualne zasady swobodnego przepływu kapitału	373
I. Rzeczywisty i nierzeczywisty przepływ kapitału	373
II. Rozgraniczenie między rzeczywistym przepływem kapitału i przepływem płatności w celu korzystania z innych swobód podstawowych	374
C. Treść i zakres swobody przepływu kapitału na rynku wewnętrznym	376
D. Regulacje w sprawie przepływu kapitału pomiędzy Wspólnotą a państwami trzecimi	377
Powtórzenie	379

Rozdział 13

Reguły konkurencji we Wspólnocie Europejskiej • 381

§ 35. Struktura i obszar stosowania wspólnotowych reguł konkurencji	381
A. Uwagi wstępne	381
I. Ekonomiczne podstawy prawa o konkurencji	381
II. Pojęcie prawa o konkurencji	382
B. Materialny obszar ważności prawa o konkurencji i jego źródła	382
C. Podmiotowy obszar ważności wspólnotowego prawa o konkurencji	384
D. Terytorialny obszar ważności	385
E. Czasowy obszar ważności	385
F. Rozgraniczenie między krajowym a wspólnotowym prawem o konkurencji	385
I. Przedstawienie problemu	385
II. Kontrola kompetencji i stosowane prawo	386
§ 36. Zarys prawa materialnego	388
A. Zakaz karteli ograniczających konkurencję	388
I. Niedopuszczalne porozumienia lub uzgodnienia między przedsiębiorstwami oraz postanowienia zrzeszeń przedsiębiorstw	388
II. Powodowanie albo dążenie do ograniczenia lub wypaczenia konkurencji	390
III. Wpływ na handel międzynarodowy	391

IV. Porozumienia i uzgodnienia nie mające zezwolenia i nie mogące uzyskać zezwolenia zgodnie z art. 85 III TWE	392
B. Zakaz nadużywania dominującej pozycji rynkowej	393
I. Stan faktyczny i schemat kontrolny	393
II. Pozycja dominująca	394
1. Ustalenie rynku	394
2. Ustalenie pozycji rynkowej	396
III. Wykorzystywanie w formie nadużycia	398
1. Nadużycie pionowe i poziome	398
2. Przykład nadużycia zawarty w art. 86 II TWE lub inne nadużycie	398
3. Wymóg związku przyczynowo-skutkowego między pozycją dominującą a nadużyciem nie jest konieczny!	400
4. Postępowanie nieusprawiedliwione czynnikami obiektywnymi	400
IV. Naruszanie zasad handlu między państwami członkowskimi	401
C. Oddziaływanie i skutki prawne art. 85 i 86 TWE	401
I. Bezpośredni skutek prawny: zakaz i nieważność	401
II. Pośrednie skutki prawne: roszczenia o zaniechanie danego rodzaju działalności, roszczenia odszkodowawcze	402
III. Ochrona prawna	402
D. Ograniczenia pomocy państwa	403
I. Definicja	403
II. Dopuszczalne zapomogi na wewnętrznym rynku	404
III. Procedura przyznawania pomocy państwa	405
IV. Ochrona prawna	406
Powtórzenie	408

Rozdział 14

Prawo polskie w systemie prawa wspólnotowego • 411

§ 37. Wpływ postanowień Układu Europejskiego i innych dokumentów wspólnotowych na działania dostosowawcze w Polsce	413
I. Zobowiązania ogólne	413
II. Ustalenia szczegółowe i ich moc wiążąca	414
§ 38. Merytoryczne i metodologiczne aspekty zbliżania prawa polskiego do prawa Unii Europejskiej	417
I. Jak i kiedy wdrażać wspólnotowe akty prawne?	419
II. Wspólna odpowiedzialność organów państwowych	420
III. Właściwa ranga aktu implementującego	420
IV. Działania prawne przed upływem terminu implementacji	421
V. Znaczenie wskazań implementacyjnych dla Polski	422
1. Obowiązek pełnego i terminowego wdrożenia	422
2. Współdziałanie centralnych urzędów i instytucji w Polsce	423
3. Skuteczne zabezpieczenie praw i obowiązków wynikających z dyrektywy	424
4. Zakres dowolności ustawodawczej przed końcowym terminem wdrożenia	425

§ 39. Negocjowanie postanowień traktatu o przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej w świetle „akcesyjnego” orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości	427
I. Traktat o przystąpieniu jako cezura czasowa	428
II. Interpretacja przepisów traktatu o przystąpieniu przez Trybunał Sprawiedliwości	429
1. Przypadek: Danisco Sugar	430
2. Kierunki interpretacji Trybunału w przypadku pogorszenia sytuacji jednostek	431
3. Niemożność powoływania się na argumenty nie uwzględnione w traktacie o przystąpieniu	432
4. Swoboda przemieszczania się w traktacie o przystąpieniu	432
5. Wolny przepływ towarów i przepisy przejściowe w traktacie o przystąpieniu	433
§ 40. Dostosowanie prawa polskiego do <i>acquis communautaire</i> w świetle Konstytucji RP	435
A. Ranga traktatu o przystąpieniu i TUE w Polsce po wejściu w życie Konstytucji	436
B. Uprawnienia Trybunału Konstytucyjnego RP	437
C. Konstytucja RP a inne umowy międzynarodowe	439
D. Perspektywa stosowania prawa wspólnotowego w Polsce po wejściu w życie Konstytucji RP	439
I. Po przystąpieniu Polski do UE	439
II. Przed akcesją do Unii. Znaczenie przepisów Układu Europejskiego	440
1. Bezpośrednie stosowanie przepisów umów międzynarodowych zawartych przed wejściem w życie Konstytucji RP	442
2. Bezpośredni skutek niektórych przepisów umów międzynarodowych	442
3. Decyzje Rady Stowarzyszenia Układu Europejskiego	444
III. Prawo wspólnotowe w RP po 17 października 1997 r. Podsumowanie	445
§ 41. Uwagi o stanie dostosowania prawa polskiego do prawa wspólnotowego	445
I. Stopień dostosowania prawa polskiego do prawa Unii	446
II. Problemy dostosowawcze w wybranych obszarach	447
1. Różnice metodologiczne i interpretacyjne w ocenie stanu dostosowania	447
2. Reguły konkurencji	447
3. Podatki	448
4. Zbieżność niezależna od prac dostosowawczych	448
III. Dwa rodzaje prac dostosowawczych	449
IV. Koszty dla budżetu i koszty ogólnospołeczne	449
§ 42. Pozycja jednostek w prawie wspólnotowym	449
I. Ochrona praw jednostek – bezpośredni skutek	451
II. Problemy z bezpośrednią skutecznością dyrektyw	451
III. Znaczenie dla Polski zasady odpowiedzialności państwa za szkody	452
IV. Odpowiedzialność państw członkowskich za naruszanie prawa wspólnotowego – rozwinięcie tematu	454
1. Pierwsze orzeczenia w sprawach o odszkodowanie	454
2. Problemy ze skutecznością horyzontalnych przepisów dyrektyw	454
3. Odpowiedzialność odszkodowawcza za naruszenie jakiegokolwiek przepisu prawa wspólnotowego	456

4. Autonomiczność zasady odpowiedzialności	457
5. Warunki odpowiedzialności państwa za szkody	459
6. Procedury stosowane przy przyznawaniu odszkodowań	461
V. Odpowiedzialność za szkody jako dopełnienie bezpośredniej skuteczności	462
VI. Umacnianie pozycji jednostek	463
Powtórzenie	466

Rozdział 15

Przygotowania do negocjacji o członkostwo w Unii Europejskiej • 475

§ 43. Gospodarcze i polityczne okoliczności procesu integracji Polski ze Wspólnotą Europejską	476
§ 44. Przygotowanie do rozszerzenia Unii Europejskiej	478
I. Kontekst procesu rozszerzenia Unii	478
II. Kryteria kopenhaskie	479
III. Strategia przedczłonkowska i <i>Biała Księga</i>	480
IV. <i>Avis Komisji i Agenda 2000</i>	481
V. Decyzja o rozpoczęciu negocjacji akcesyjnych	483
§ 45. Polskie przygotowania do członkostwa w Unii	483
I. Od Pełnomocnika Rządu do Komitetu Integracji Europejskiej	484
II. Współpraca międzyresortowa	486
1. Obszary negocjacyjne	486
2. Zmiany w KIE	487
3. <i>Raport Zespołu Międzyresortowego</i>	488
III. Baza <i>Dossier</i>	491
§ 46. Początek negocjacji o członkostwo w Unii Europejskiej	491
I. Korzyści z integracji	491
II. <i>Partnerstwo dla Członkostwa</i>	493
1. Priorytety krótkoterminowe	493
2. Priorytety średnioterminowe	494
3. Pomoc preakcesyjna i zasada warunkowości	495
III. <i>Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa</i>	496
IV. Początek negocjacji akcesyjnych	497
V. Przegląd prawa	498
1. Rola przeglądu	498
2. Wspomagające bazy danych	498
3. Wnioski ze <i>screeningu</i>	499
VI. Stanowiska negocjacyjne	501
§ 47. Uwagi o negocjacjach z Unią Europejską. Okresy przejściowe i formułowanie stanowisk negocjacyjnych	502
I. Rozwiązania przejściowe	502
1. Dopuszczalność stosowania okresów przejściowych	502
2. Okresy przejściowe czy derogacje?	503

3. Rozwiązania przejściowe a wsparcie ze strony Unii	503
4. Pozycja Polski przy negocjowaniu okresów przejściowych	504
5. Charakter rozwiązań przejściowych	505
II. Założenia do formułowania stanowisk negocjacyjnych	506
1. Integracja – środek czy cel?	507
2. Inne dylematy wyboru strategii	508
III. Wybór strategii negocjacyjnej	510
IV. Uwagi końcowe	512
Powtórzenie	514

Rozdział 16

Traktat Amsterdamski • 519

§ 48. Reformy instytucjonalne i przesunięcia kompetencyjne	521
A. Zmiany we Wspólnej Polityce Zagranicznej i Bezpieczeństwa	521
I. Nowe podejście do spraw bezpieczeństwa	521
II. Zmiany instytucjonalne w obszarze II filaru	522
III. Znaczenie zmian WPZB dla Polski	524
B. Współpraca w zakresie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych	526
I. Przeniesienie części spraw z III do I filaru	526
II. Układ Europejski wobec problematyki SWWS	527
III. Problemy szczegółowe i ich wpływ na stanowisko Polski	528
1. Azyl i polityka wizowa	528
2. Kompetencje Trybunału Sprawiedliwości w sprawach przeniesionych do I filaru	529
3. Wzrost roli Komisji i Parlamentu	530
4. Tematy pozostawione w III filarze	530
5. Instrumenty prawne III filaru	531
6. Rola Komisji i Trybunału w sprawach pozostawionych w III filarze	532
IV. Układ z Schengen w prawie wspólnotowym	533
C. Przeszeregowania kompetencyjne w Traktacie o utworzeniu Wspólnot Europejskich	535
I. Główne zmiany w politykach wspólnotowych	535
1. Bezrobocie	536
2. Ochrona zdrowia publicznego	537
3. Ochrona konsumentów	537
4. Ochrona środowiska naturalnego	537
5. Walka z korupcją	538
6. Znaczenie zmian dla strony polskiej	538
II. Bliska współpraca niektórych państw członkowskich. Nowe możliwości integracyjne	539
1. Warunki legalności „bliższej współpracy”	540
2. Korzyści i zagrożenia	543
D. Reformy instytucjonalne	544
I. Rada Unii Europejskiej	545
II. Komisja Wspólnot Europejskich	546

III. Parlament Europejski	547
IV. Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich	548
V. Trybunał Rewidentów Księgowych	548
VI. Pozostałe zmiany instytucjonalne	549
§ 49. Unia Europejska i jej obywatele	550
A. Podstawowe prawa człowieka i prawa obywatelskie	550
I. Prawa fundamentalne w prawie wspólnotowym	550
II. Traktat Amsterdamski o prawach fundamentalnych	551
III. Pozycja Polski wobec zmian Traktatu	552
B. Obywatelstwo europejskie	553
C. Zasada subsydiarności i zasada proporcjonalności	554
D. Rola parlamentów krajowych po Traktacie Amsterdamskim	555
E. Upraszczanie i poprawa jakości przepisów wspólnotowych	556
F. Wzrost jawności działań instytucji wspólnotowych	559
G. Zmiany w prawie materialnym jako przejaw zbliżania Unii do jej obywateli	560
§ 50. Podsumowanie zmian w Traktacie Amsterdamskim	563
Powtórzenie	567
Indeks	575